

Lauma Balode. Viņa gribēja baltu pasauli

Publicējam Rudzātu pagasta iedzīvotājas, pensionētas skolotājas Bronislavas Ošānes atmiņu stāstu turpinājumos par ilggadējo Līvānu teātra režisori, kultūras darbinieci, leģendāru personību Laumu Balodi.

“Dārgakmeņi ir. Tie mirdz, vienalga vai tie ir cilvēka acīm redzami, vai apslēpti. Arī cilvēki ir kā dārgakmeņi ar savu dzīvības brīnumu. Cilvēki mirdz ar saviem labajiem darbiem gan šai saulē, gan aizsaulē. Šādas atziņas man radās, domājot par daudziem brīnišķīgiem cilvēkiem, to starpā arī par Laumu Balodi. Par viņu ir stāstīts grāmatā “Mēs satikāties ezera krastā”. Bet daļa līvāniešu un dignājiešu, domāju, viņu atceras dzīves laikā, ir sastapuši, darbojoties kultūras laukā. Ar Laumu arī mani liktenis saveda kopā, un man ir ko pastāstīt. Ceru, ka līvāniešus tas interesēs. Bronislava Ošāne”

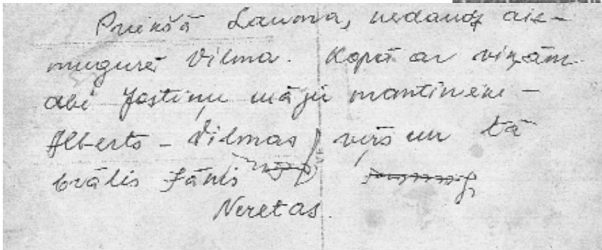
No kurienes nākusi

Tajos vēsturiskajos laikos – 19.gs.beigās 6 Dignājas mācītājmuižas vīrieši, arī radnieki, apzinoties savu varēšanu un iespējas, izrentē un vēlāk izpērk zemi no mācītājkunga. Viņi sacel mājas blakus Dignājas pilskalnam, apkārt ierīko laukus un mežus. Uzņēmīgos zemniekus pazīstam ar uzvārdiem – Kusiņš, Muižnieks, Ošāns, Jostiņš, Ozoliņš, Urpens. Katrs no viņiem apprec sievas, dibina ģimenes un veido tālāko likteni, viens otru atbalstot.

Tuvāk par Muižniekiem – Laumas Balodes priekštečiem. Laumas vecaimātei – Anša sievai Ilzei Cakulei – Muižniecei, nākušai no Latgales, ir bijuši 8 bērni. To liktenis ir bijis dažāds. Māsa Anna un Māra izprecētas Latgalē, Jēkabs kritis kaujā pie Baložu stacijas, Juris ir bijis latviešu strēlnieks, par to vēlāk saņēmis zemi, Kārlis ierīkojis saimniecību Jersikas pusē aiz Daugavas, Jānis ir bijis 1905.gada revolūcijas dalībnieks un piedalījies notikumos Dignājā, vēlāk, bailēs no apcietināšanas, aizbēdzis kuģa kravas kastē uz Ameriku. Atgriezies Latvijā, Jānis Cakuls ierīkojis dārzniecību – visnotaļ bagātu saimniecību apmēram 2 km no Laumas mājām. Viņa dzīves turpinājums (pēc man stāstītā) ir bijis traģisks. Levas meitas Vilma un Lauma vairākkārt ir stāstījušas, kā viņš zvērējis visu savu mūžā iekrāto atstāt tikai Cakulu dzimtai piederīgam mantniekam, bet iznāca citādi. Jānis vēlējies Laumu pieņemt kā paša meitu, lai viņa turpinātu darboties saimniecībā un dārzniecībā. Lauma patiesi 2 gadus dārzniecībā arī strādājusi, taču sapratusi, ka tas nav viņas dzīves lielais aicinājums. Ja Lauma būtu piekritusi pieņemt onkula piedāvājumu palikt un mantot saimniecību, varbūt viņas liktenis būtu iegrozījies pavisam citādāks, būtu nodibināta ģimene. Laumas lielā mūža mīlestība bija leģionārs Vilis Krauklis, kas tā arī palika nepiepildīta. Par to varat lasīt grāmatā “Viņi satikās ezera krastā”. Starp citu, pirms doties leģionā Vilis bija ieradies arī pie Laumas onkula Jāņa Cakula un meklējis Laumu, taču Cakuls negribējis viņu satikšanos. Lauma nepiekrita kļūt par Jāņa saimniecības mantinieci. Nebija arī neviena cita, kura dzīslās ritētu Cakulu asinis un kam nodot mantojumu. Tāpēc īpašumu mantoja sievas radi, bet pats Jānis padarīja galu dzīvei pakaroties. Lauma savās atmiņās rakstīja, ka tieši Cakuls 1941.gadā viņus paglābis no izvešanas. Mantinieks – Cakula sievas māsa dēls Auseklis arī ir ar savu dzīves stāstu. Mantojis dārzniecību un kolhozu laikos vedis tirgot puķes uz toreizējo Leningradu, taču pieķerts un tiesāts par spekulāciju (mūsdienās tas būtu bizness). Atgriezies no ieslodzījuma viņš pie mājas, upī-

tes krastā uzcēlis pieminekli pret komunistiem, jo bezgalīgi ienīda padomju varu. Daudzi brauca to skatīties. Par to kāds bija paziņojis drošības iestādēm un pieminekli vēlāk nojauca, bet Ausekli netiesāja. Arī Laumai ar Ausekli izvērtās asi strīdi. Viņš mūžu nodzīvoja ar naidu.

Atkāpjoties atpakaļ vēsturē, Laumas māte Ieva (Ilzes meita) paņēma iegādātos diezgan vecāko Jēkabu Balodi, kurš nācis no turīgas ģimenes. Tā 6 sētas izveidoja apdzīvotu vietu. Bet kaut kā

nosaukt vajadzēja! Lauma atceras, ka Ulmaņa laika kartē bija nosaukums “Muižnieki”. Tas tika aizmirsts, un pagastā izmantoja apkārtnē iesaukto vārdu “Putraimieši”. Brīvvalsts laikā sētām pievienojās vēl kādas trīs. Viena no tām bija saimniekam ar uzvārdu Putraims. Mājas atradās tuvāk ceļam. Vēlāk radās arī autobusa pietura “Putraimi”. Laikam jau šis vārds likās interesants. Katrai sētai tika dots nosaukums. Laumas mājas iesauca “Vegari”.

Arī “putraimieši” malti dzīves dzirnavās. Daudz ciešanu atnesa vēsturiskie notikumi. Baložu ģimenes rašanās ir notikusi pēc revolūcijas. Baložu ģimenē Ievai un Jēkabam 1912.gadā piedzima meitiņa Vilma. Bet drīz sākās 1.pasaules karš. Vienā Daugavas pusē bija “baltie”, otrā – “sarkanie”. Ģimene līdz ar citām devās bēgļu gaitās uz Latgali. Baloži apmetās toreizējā Irlavas muižā. Brauca liela ģimene ar zirga vezumiem un lapiem. Mazā Vilma līdz bija paņēmusi pat kaķi. Kad karadarbība beidzās, bēgli saņēma ziņu, ka var atgriezties. Māju vietā atrada, var teikt, tukšnesi. Nebija nevienas mājas, zeme bija vienos ierakumos. Apmetās pagrabos, arī lielajā pagrabā Dignājas pilskalna pakājē. Visur mētājās asinaina vate, jo Ošānu mājās bija iekārtota lazarete. Grūts bija atjaunošanas laiks. Valdība ļoti palīdzēja, par ierakumu izlīdzināšanu maksāja. 1919.gada februārī Baložu ģimenē ieradās otrā meitiņa Lauma Velta.

Tēvs Jēkabs

Laumas vecaistēvs bijis zintnieks, ārstējis cilvēkus. Arī Jēkabs pazina un mīlēja dabu. Parasti viņa kabatas bijušas pilnas ar dažādām sēkliņām. Saimniecībā radās plašs augļu koku dārzs. Daugmales krūmos un mežos vēl šodien aug no Jēkaba izkaisītajām sēkliņām radušies apīņi. Jēkabs bijis ļoti labsirdīgs un arī humora un izdomas pilns. Pie lielceļa viņš apla veidā sastādījis bērzu, lai izveidotu danču placi, kur jaunatnei pulcēties. Iekopjot laukus, bērzi palikuši tikai vienā rindā un aug vēl šodien.

Jēkabu uztraucis tas, ka meitiņas no kapu kopiņām plūkušas puķītes. Viņš pārgērbies baltā tērpā un mei-

tiņas nobaidījis. Bijis paradums pa ceļu braucošiem kāziniekiem rīkot “vārtus”. Jēkabs tur parasti devies raibā zirgā un sveicis ar zirga dejošanu. Tie ir tikai daži stāsti!

Jēkabs ļoti mīlējis savas meitiņas, bet kādu reizi ļoti sailgojies pēc dēla. Sarunājis, ka Ieva dosies uz bāreņu palversmi. Tā arī izdarīja. Ieva ieradās Annas palversmē un meklēja puisīti. Pa ceļam kādā šūpulītī ieraudzīja mazu meitenīti, kura spožām aciņām skatījusies, stiepusi pretī rociņas un sacījusi: “Mamma!”

Ieva nevarējusi citādi rīkoties un pārvedusi mājās Mariju, kurai pievienoja vārdu Ruta. Jēkabs sākumā nebija apmierināts, bet tad meitiņu ļoti iemīlojis. Daturēt šo bērnu bijis arī izdevīgi, jo par adoptēšanu daudz maksāts. Bērnu saukuši par “bekoniem”. Jāatzīst, ka tādā veidā Kārlis Ulmanis izglāba bāreņus un vairoja lauku apdzīvotību.

Marijas māte bijusi poļu strādniece Anna, tēvs nav zināms. Tā visu mūžu audzu māsa nodzīvojusi ar sāpi sirdī. Marija Ruta vēl tagad vientuļi dzīvo Ozoliņu celtajās mājās. Viņai ir ģimene – 2 dēli. Viens no tiem Vilnis tagad dzīvo tukšajās “Vegaru” mājās. Laumas tēvs Jēkabs nomira 1955.gadā.

Māte Ieva

Ieva bija bijusi praktiska, sabiedriska un arī jautra sieviete. Nodzīvojusi līdz 1973.gadam.

Vilma un Lauma atceras, ka viņa zinājusi daudz dziesmu, arī tautasdziesmas. Pašas nebēdnīgās dziedājuši kāziniekiem “vārtos”. Lauma māti ļoti mīlējusi, bet nekad nav varējusi aizmirst vienu vārdu, ko māte raidījusi pakaļ, kad Lauma pret mātes gribu devusies uz Jelgavu, lai mācītos par aktrisi. Šis vārds bijis: “Vazaņķe.”

Pēc tam arī praktisku palīdzību meita nav saņēmusi. Lauma ļoti satraukta kādreiz stāstīja gadījumu, kad māte, būdama plīts tuvumā, nejauši aizdedzinājusi sev drēbes. Lauma atzina, ka viņa nav spējusi un pratusi māti glābt. Drīz pēc tam māte slīmnīcā mirusi.

Vēl viens liels pārdzīvojums Laumai bijis, kad saņēmusi ziņu, ka māte mirst, bet viņai bijis jābrauc uz Aknīsti ar jauniešu deju kolektīvu. Vajadzējis izšķirties. Vai varēja māti nemīlēt kaut vai par to, ka viņa dzīvoja nežēlīgā laikā, ka zīdainīti Laumu māte ņēmusi līdzī darbā, ka pat karavīri apšaudes laikā viņu slēpuši ierakumos.

Nākamajā numurā lasiet B.Ošānes kundzes apkopotās atmiņas par Laumas Balodes tālākajām dzīves gaitām, kas balstītas pašas Laumas stāstītajā.

Apstiprināti 22 Mazo grantu projekti

(Sākums 1. lpp.)

Plānota izglītojoša lekcija, lai sabiedrība apzinātos savu lomu šīs problēmas risināšanā. Plānots arī izvietot ziedojumu kastītes pilsētā, lai iedzīvotāji ar savu artavu varētu atbalstīt ielas kaķu aprūpes darbu /Inita Klindžāne/ - **685 EUR;**

16) “Rudzātu kapsētas teritorijas sakopšana un drošas vides veidošana” – daļēji vai pilnīgi nokaltušo kapsētas koku nozāģēšana, teritorijas sakopšana, atkritumu konteineru uzstādīšana /Silvija Kalvīte/ - **679,40 EUR;**

17) “Skats uz Līvāniem dievnama acīm” – Līvānu

evanģēliski luteriskā draudze plāno veikt luterāņu baznīcas torņa 8 logu atjaunošanu, piedāvājot to izmantot arī kā skatu torni uz pilsētas panorāmu, kā arī novēršot ārējās vides postošo iedarbību uz vēsturisko baznīcas ēku un palielinot publisko pieejamību luterāņu baznīcai /Ginta Mališeva/ - **700 EUR;**

18) “Grodu akas ierīkošana Eleonorvīles kapsētā” – kapsētā tiks ierīkota grodu aka, jo citas ūdens ņemšanas vietas kapsētā nav, tādēļ apstādījumu kopšanai piederīgie ūdeni ved no mājām /Ligita Domulāne/ - **690 EUR;**

19) “Znotiņu katoļu baznīcas žoga nomaiņa” – plānots veikt vecā žoga demontāžu, apkārtnes labiekārtošanu, jauna žoga uzstādīšanu, vārtu krāsošanu /Paulina Zariņa/ - **700 EUR;**

20) “Jersikas/Madalienas Sv. Marijas Magdalēnas Romas katoļu baznīcas apkārtnes labiekārtošana” – plānots ieklāt bruģa segumu pie baznīcas piebraucamā

ceļa teritorijas un ieejas vārtiem. Tiks atsvaidzināts informācijas stands, uzstādīts koka sols pie svētavota /Rita Semeiko/ - **700 EUR;**

21) “Jersikas pagasta Škaparu kapsētas vārtu atjaunošana” - plānots veikt veco kapsētas vārtu demontāžu, jaunu vārtu, vārtu jumtiņa, mazo vārtiņu uzstādīšanu un centrālā krusta ar altāri atjaunošanu /Aina Usāre/ - **671,60 EUR;**

22) “Madaliņas kapsētas akas atjaunošana” – esošās kapsētas akas atjaunošana, iebūvējot 2 papildus grodus, un akas ūdens smelšanas mehānisma uzstādīšana /Ina Smelcere/ - **323,40 EUR**

Apstiprināto projektu koordinatorus aicinām uz līgumu parakstīšanu Līvānu novada domē otrdien, 26.maijā plkst. 10.00 Līvānu novada domes zālē